

Hoge commissaris te Djakarta (Van Bylandt) aan minister van Buitenlandse Zaken (Beyen) en minister zonder portefeuille (Luns), 2 juni 1954

Spoedshalve reageer ik telegrafisch op Uwer Excellentie's schrijven van 29 April jl. no. 1084, waarvan ik met grote belangstelling heb kennisgenomen, evenals van het daarbij overgelegd voorlopig rapport van de commissie ter voorbereiding van financieel-economische overeenkomsten met Indonesië.

De onderstaande opmerkingen, hebben voornamelijk betrekking op de inleiding van bedoeld rapport, waarin de Nederlandse onderhandelingspositie en het bij de aanstaande besprekingen te volgen beleid ter sprake worden gebracht. In het rapport wordt met het oog op de verreikende economische en financiële betrekkingen tussen beide landen, het Nederlandse desideratum gesteld, dat bij de nieuwe regeling van de verhouding Nederland-Indonesië verder worde gegaan dan tussen twee soevereine staten gebruikelijk is en dat derhalve ware te streven naar overeenkomsten waarbij bepaalde Nederlandse belangen worden veilig gesteld. De commissie houdt daarnaast blijkbaar rekening met de mogelijkheid dat overeenkomsten van die strekking door Indonesië niet worden begeerd en dat dit land liever dan zich hieraan te binden een mislukking van het overleg zal riskeren en vervolgens wellicht tot unilaterale opheffing van de Unie en de RTC-overeenkomsten zal overgaan. De commissie is er zich van bewust, dat de verwezenlijking van de Nederlandse wensen ter veiligstelling in overeenkomsten van zekere belangen hier te lande niet verder zal gaan dan de bereidheid van Indonesië om deze overeenkomsten aan te gaan. Ik meen niet te mogen verhelten, dat de aard van de bezwaren, welke hier te lande tegen de Unieverhouding en de voor Indonesië 'nadelige' RTC-accorden naar voren worden gebracht, gevoegd bij de hyper-nationalistische en linkse gezindheid van de huidige regering, mij wel zeer pessimistisch stemmen ten aanzien van de Indonesische bereidheid om Nederland in zijn verlangen naar zekerstelling van zijn belangen tegemoet te komen. Sterker dan onder vorige regeringen wordt thans de Unieverhouding en het geheel van de financieel-economische bindingen welke ter RTC werden aangedaan, als inbreuk op de soevereiniteit beschouwd en voorgesteld. Van het huidige Kabinet mag men mijns inziens niet het betrekkelijk gematigd standpunt verwachten, dat indertijd bijvoorbeeld werd ingenomen door de commissie Supomo. Voor de groepen in en buiten het Parlement, bij welke dit Kabinet zijn steun vindt, zou een herziening van de RTC-resultaten waarbij de Nederlandse belangen redelijke garanties zouden worden geboden, onaanvaardbaar zijn. Het lijkt mij dan ook zeer onwaarschijnlijk dat onder de huidige politieke verhoudingen de Indonesische delegatie er toe zou zijn te krijgen om met overeenkomsten naar hier terug te keren, waarbij de Unie weliswaar is opgeheven, doch de verhouding opnieuw 'geregeld' is.

Zoals in mijn berichtgeving herhaaldelijk tot uiting is gekomen, is het Indonesische streven in de eerste plaats gericht op liquidatie van de Unie als politieke binding en wel op korte termijn, om ook wat dit punt betreft, snel uitvoering te geven aan het regeringsprogramma. Ik acht het niet onwaarschijnlijk dat de regering met het oog op een spoedig succes, te behalen door opheffing van de Unie, uiteindelijk bereid zal zijn tot een oplossing, waaraan ook door de commissie is gedacht, om het overleg over de vervanging van de FINEC uit te stellen en in afwachting hiervan deze overeenkomst (wellicht van enkele bepalingen ontdaan) van kracht te laten. Uit een recent onderhoud van één mijner medewerkers met de Secretaris-Generaal van de Unie bleek, dat ook van Indonesische zijde aan deze partiële oplossing van het probleem van de opheffing der Unie wordt gedacht. Mr. Pringgodigo gaf daarbij als zijn indruk te kennen, dat men aan de voorbereiding van het overleg, met name wat de moeilijke financieel-economische vraagstukken betreft maar zeer weinig

had gedaan en dat naar zijn mening, uitstel van het gedetailleerd overleg daarover met Nederland voor Indonesië niet onaantrekkelijk zou zijn

Het lijkt waarschijnlijk dat Indonesië tot deze oplossing eerst haar toevlucht zal nemen, indien het zeker is dat zij voorshands niet meer zal kunnen bereiken zonder tot unilateraal handelen over te gaan. Een zodanige partiële oplossing zou mijns inziens ook voor Nederland niet geheel zonder aantrekkelijkheid zijn aangezien zij de mogelijkheid opent, dat de financieel-economische aangelegenheden later met een minder links-nationalistische regering zullen kunnen worden geregeld.

Indien Uwerzijds met het bovenstaande wordt ingestemd is de conclusie te trekken dat uit onderhandelingstechnisch oogpunt het aanbeveling zal verdienen het initiatief bij de aanstaande besprekingen zoveel mogelijk, zo niet geheel, aan Indonesië over te laten. Hierbij ware mijns inziens zo ver te gaan dat aan Indonesië wordt overgelaten om met ontwerpen ter tafel te komen. De gereede kans dat men hierin niet slaagt zal de bereidheid om met niet veel meer dan de liquidatie van de 'politieke Unie' voorshands genoeg te nemen ten goede komen. Bovendien zou op deze wijze worden vermeden, dat Indonesië in de vorm van aan Nederlandse zijde voorgebrachte concepten, een inventaris wordt geboden niet alleen van de aanhangige vraagpunten maar ook van de Nederlandse desiderata. Hierdoor immers wordt het een Indonesische delegatie gemakkelijk gemaakt van zijn kant te volstaan met afwijzen of wel met accepteren onder toevoeging van escape clausules. Ten slotte bedenke men dat zelfs aanvaarding à contre coeur van Nederlandse voorstellen slechts zeer betrekkelijke waarde heeft en de nakoming van de verbintenis dan later in het gedrang komt. Het is uiteraard gewenst dat aan Nederlandse zijde ook rekening wordt gehouden met de mogelijkheid, dat Indonesië een soepeler houding zal aannemen, dan ik, blijkens het voorgaande, waarschijnlijk acht. Het is moeilijk te voorspellen wat de regering voor het beoogde politieke succes over zal hebben en hier te lande zal kunnen verantwoorden. De mogelijkheid dat dit meevalt en dat ik de zaken te somber zie, wil ik dan ook niet uitsluiten.

De, zij het nog onuitgewerkte, voorstellen van de commissie geven naar mijn mening over het algemeen zeer juist weer welke Nederlandse belangen bij de overgang naar een nieuwe verhouding met Indonesië op het spel staan en regeling c.q. garanties behoeven. Ik meen in dit telegram, waarmede ik in de eerste plaats beoog het politiek aspect van een herziening der Nederlands-Indonesische betrekkingen bij de huidige politieke verhoudingen hier te lande te belichten, mij van een beschouwing van deze voorstellen te mogen onthouden.